

УДК 336.1:336.143 (477):330.131.5:339.727.2

СВІТОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА ЯК НАСЛІДОК ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

кандидат економічних наук, доцент, Ривак О. С.

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, Львів

Застосування шкідливих технологій, видів діяльності узаконюють недобросовісну конкуренцію. Нав'язування не вигідних внутрішньо- і зовнішньоекономічних угод спричиняють значні витрати переливу в різних сферах життєдіяльності людини, окремих фірм, країн, світового господарства. Опираючись на найавторитетніші світові теорії і практики управління та економічного регулювання в окремих країнах, на рівні світового господарства уряд зобов'язаний забезпечити стабілізацію економіки, удосконалюючи фіскальну і митну політику відповідно до економічних принципів і законів, порушення яких виявляє негативний вплив на економічну систему країни. При виникненні пасток ліквідності скоординована фіскальна і монетарна політика спрямовується на зміцнення національної валюти, зменшення відкритості економіки, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для національного виробника.

Ключові слова: витрати переливу, мілітаризація, міжнародний тероризм, паритет купівельної спроможності, світові фінансові центри, пастки ліквідності, міжнародні організації, фінансовий тероризм і шахрайство, еміграція, бюджетні дефіцити, дефіцит платіжного балансу, девальвація, ревальвація, нерівність у розподілі доходів, зниження економічної ефективності.

Кандидат экономических наук, доцент Рывак О. С. Мировой финансово-экономический кризис как следствие гибридной войны / Львовский институт экономики и туризма, Украина, Львов.

Применение вредных технологий, видов деятельности узаконивают недобросовестную конкуренцию. Навязывание невыгодных внутри- и внешнеэкономических сделок влекут за собой значительные расходы перелива в различных сферах жизнедеятельности человека, отдельных фирм, стран, мирового хозяйства. Опираясь на авторитетные мировые теории и практики управления и экономического регулирования в отдельных странах, на уровне мирового хозяйства правительство обязано обеспечить стабилизацию экономики, совершенствуя фискальную и таможенную политику в соответствии с экономическими принципами и законами, нарушение которых оказывает негативное влияние на экономическую систему страны. При возникновении ловушек ликвидности скоординированная фискальная и монетарная политика направляется на укрепление национальной валюты, уменьшение открытости экономики, обеспечение благоприятного инвестиционного климата для национального производителя.

Ключевые слова: издержки перелива, милитаризация, международный терроризм, паритет покупательной способности, мировые финансовые центры, ловушки ликвидности, международные организации, финансовый терроризм и мошенничество, эмиграция, бюджетные дефициты, девальвация, ревальвация, неравенство в распределении доходов, снижение экономической эффективности.

PhD of Economic Sciences, Associate Professor, O. S. Ryvak, The global financial and economic crisis as a consequence of the hybrid war / Lviv Institute of Economics and Tourism, Lviv, Ukraine.

The use of harmful technologies, activities legitimize unfair competition. The imposition of unfavorable domestic and foreign economic agreements causes significant costs of overflow in various spheres of human life, individual firms, countries, the world economy. Relying on the world's most authoritative theories and practices of management and economic regulation in individual countries, at the level of the world economy the government is obliged to stabilize the economy, improving fiscal and customs policy in accordance with economic principles and laws, violation of which has a negative impact on the economic system of a country. In the event of liquidity traps, coordinated fiscal and monetary policy is aimed at strengthening the national currency, reducing the openness of the economy, ensuring a favorable investment climate for the national producer.

Key words: spillover costs, militarization, international terrorism, purchasing power parity, the global financial centers, liquidity traps, international organizations, financial terrorism and fraud, emigration, budget deficits, balance of payments deficits, devaluation, revaluation, inequality in distribution of income, lowering of economic efficiency.

Вступ. В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень 2013-го року «Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України» Б.О. Парохонський, Г.М. Яворська, О.А. Резнікова дійшли висновку, що в сучасних умовах світові ресурси будуть притягуватися до багатих країн, а отже буде посилюватися диференціація багатих і бідних країн. Як свідчать теорія і практика, статистичні дані, світовий досвід розвитку економіки окремих країн та світового господарства в цілому, внаслідок гібридної війни в умовах сьогодення світова економічна система зазнає значних витрат переливу, які виникають тоді, коли

виробництво або споживання товарів і послуг породжує нагромадження некомпенсованих витрат у третьої сторони, яка не є безпосереднім покупцем або продавцем. Найбільші витрати переливу пов'язані із забрудненням довкілля внаслідок мілітаризації, накопичення різноманітних видів озброєння, в т. ч. кліматичної або енергетичної зброї, від застосування якої можна очікувати від природи на досить різку відповідь. Перевиробництво неякісних, шкідливих продуктів, призначених для споживання та виробництва, накопичення відходів, кліматичні зміни, нарощування проблем в сфері життєдіяльності, прав людини, інформаційній сфері, спад економічної активності, неефективне використання економічних ресурсів, що виявляє шкідливий вплив на флору і фауну, відносини власності аж до намагання створити неіснуючий штучний інтелект – все це наслідки і причина значних витрат переливу.

Виклад основного матеріалу. В 2015 році Барак Обама уклав угоду з Іраном стосовно ядерної зброї, суть якої полягала в тому, що Іран дозволив вивезти з країни певну кількість запасів збагаченого урану із обов'язковим доступом спеціалістів МАГАТЕ до ядерних об'єктів, у відповідь на що США знімали економічні санкції з Тегерану. Трамп з самого початку свого президентства в односторонньому порядку розірвав цю угоду, відновивши санкції, створивши таким чином перешкоди Тегерану у впровадженні незалежної ядерної програми, щоб не допустити отримання Іраном ядерного озброєння і запобігти прямій загрозі Ізраїлю, який має неусталену географічну залежність внаслідок подібних зовнішніх умов. Визнання Трампом Голандських висот, як частини Ізраїлю, і Єрусалиму як його столиці, стало серйозним кроком у відносинах Ізраїлю і США. Проте Голандські висоти – спірна територія Сирії і Ізраїлю, яку Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй визнає Сірійською, хоча фактично

контроль за нею після шестиденної війни 1967 року здійснює Ізраїль [1, с. 6]. До завершення своєї каденції президент США Трамп скоротив державні видатки на озброєння армії США, яке забезпечується в основному приватним сектором економіки країни.

В інтерв'ю для The New York Times наприкінці 2020 року майбутній президент США Джо Байден заявив, що відновлення ядерної угоди з Іраном буде одним із двох пріоритетів зовнішньої позиції його адміністрації. До підписання нової угоди Байден також хоче долучити Росію, Саудівську Аравію і Об'єднані Арабські Емірати. 5 жовтня 2020-го року Джо Байден заявив: «Ми переглянемо і припинимо підтримку війни Саудівської Аравії в Ємені». Череда громадянських воєн між Північним і Південним Єменом відновили рух хуситів, у відповідь на що Саудівська Аравія разом з країнами-союзниками втруtilась у воєнний конфлікт. Трамп продавав військове озброєння саудитам і ОАЕ, незважаючи на жорстку критику міжнародних організацій.

На думку політолога-міжнародника Владислава Стоколоса, головною загадкою 2021 року стане розвиток відносин Катару і Саудівської Аравії. З 2017 року між країнами призупинені усі дипломатичні відносини. Ер Ріяд і ряд інших країн Перської затоки звинуватили Катар в підтримці міжнародного тероризму. Саудити ведуть політику бойкоту стосовно Дохи уже понад три з половиною років. Наприкінці 2020 року адміністрація Трампа, у зв'язку із погіршенням відносин між США та Іраном, вирішила помирити Катар із країнами «четвірки» (Саудівська Аравія, Бахрейн, Єгипет, ОАЕ – Ред.), оскільки США є союзником як Саудівської Аравії, так і Катару. Перемир'я між країнами вигідне Вашингтону, оскільки Катар перестане співробітничати із Тегераном, тим самим послаблюючи позиції Ірану в регіоні. Професор політичних наук Університету

Кувейту Шафік Габра пише: «Покінчивши із відкритою ворожнечею Ер Ріяд і Доха навряд чи стануть друзями». Рішення конфлікту між Катаром і Саудівською Аравією було пріоритетним завданням адміністрації Дональда Трампа, яке навряд чи зможе вирішити Джо Байден [1, с. 6].

Катар – країна на Середньому Сході на півострові Катар. Столиця – м. Доха. Офіційна мова – арабська. Основні види промисловості: нафто- та газовидобувна, нафто- та газопереробна, виробництво добрив, сталеливарна, цементна тощо. За розміром ВВП 2008-го, 2009-го, 2010-го Катар посідав перше місце серед країн. У перерахунку на паритет купівельної спроможності ВВП Катару на душу населення становив 144500, 155400 та 179000 дол. США відповідно за зазначені роки. В Катарі засновано у 1995 р. Дохійську біржу цінних паперів (ДОХ). Єдиний індекс фондової біржі – DSM-20. До нього входили акції таких компаній як Ahli Bank, Commercial Bank, Qatar International Islamic Bank, Qatar Islamic Bank тощо. Інвестування за канонами норм ісламу практично унеможлиблює спекулювання. Із специфікою діяльності кредитних організацій мусульманських країн пов'язане поняття «ісламський банкінг». Згідно норм шаріату (ісламської юриспруденції) заборонено інвестувати кошти в активи компаній, діяльність яких пов'язана з виробництвом та розповсюдженням алкогольної продукції. Постулатом ісламського банкінгу є вимога – основою будь-якого цінного паперу є реальний матеріальний актив (заборона похідних фінансових інструментів, деривативів). Влітку 2011 р. фондові біржі Катару та Кіпру підписали меморандум про співпрацю, відповідно до якого біржі планують обмін юридичною і технічною інформацією та збереження цілісності ринків для сприяння підвищення ліквідності ринків обох країн. Згідно GFCI (англ. Global financial centres index) – Глобального індексу фінансових

центрів, згідно матеріалів доповідей британської аналітичної компанії Z/Yen «The Global Financial Centres Index» за 2010-2011 роки Катар є одним із провідних світових фінансових центрів [2, с. 154, 132-133].

В 2021 році тенденція зростання обурення суспільства країн Південної Америки обумовлена основними проблемами регіону, які надалі розташовуються в трикутнику «корупція – низьке соціальне забезпечення – популізм». Економіки Латиноамериканських країн загнані в пастку, де череда дефолтів ставитиме хрест на реалізації економічного розвитку [1, с. 7].

21.01.2021 46-й президент США демократ Джо Байден офіційно став господарем Білого дому і перший день на посаді почав із скасування указів Дональда Трампа, підписавши 15 указів і дві директиви. Зокрема, він ініціював повернення США до Паризької кліматичної угоди; доручив уряду зупинити процес виходу країни із Всесвітньої організації охорони здоров'я, розпочатою адміністрацією Дональда Трампа, яку Трамп звинуватив в тому, що вона знаходиться під повним контролем Китаю, не зважаючи на щорічні внески США близько \$450 млн; скасував заборону в'їжджати в США громадянам деяких країн, більшість населення яких становлять мусульмани; припинив чинність надзвичайної ситуації, яку Дональд Трамп оголосив на кордоні з Мексикою 2018 року щоб перенаправити мільярди доларів з міністерства оборони на будівництво прикордонної розмежувальної стіни, яке буде призупинено; запровадив обов'язкове носіння захисних масок і дотримання дистанції у всіх федеральних будівлях, на всіх федеральних територіях і всіма федеральними службами [3, с. 1-2; 4, с. 3]. Обраний президент США Джо Байден, як і Дональд Трамп, неодноразово заявляв, що Німеччина має дослухатися до аргументів Вашингтона й відмовитися від участі в

проекті будівництва газопотоку «Північний потік-2», який постачатиме російський газ європейським споживачам в обхід України.

11 грудня 2020 року Сенат США одобрив пакет санкцій проти «Північного потоку-2», які на думку експертів з енергетичного права можуть зірвати процес виробництва у зв'язку із відповідними вимогами до компаній, які займаються будівництвом згідно даного проекту [1, с. 7]. Проте міністр закордонних справ ФРН Гайко Маас заявив, що після приходу до влади в США нової адміністрації, Берлін вважає будівництво газогону суто економічним проектом, покликаним підвищити енергетичну безпеку ФРН, особливо на тлі поставлених кліматичних цілей та запланованої відмови від вугільної теплоенергетики й атомної енергетики [5, с. 3]. Українській стороні в умовах економічної кризи, яка триває з 90-их років ХХ-го століття по сьогодні, бажано запозичити кращий світовий досвід, перевірений теорією і практикою господарювання розвинутих країн щодо виходу із кризи і поступово відмовитись від вугільної й атомної енергетики, та від експорту електроенергії і енергетичних ресурсів.

Німеччина за час правління Ангели Меркель, діючого канцлера ФРН з 2005 року стала четвертою економікою планети і державою із стабільною соціальною захищеністю громадян, без наявності ядерної енергетики, великої армії і ведення війн по усьому світу [6, с. 4].

Заступник міністра енергетики з питань європейської інтеграції Ярослав Демченков стверджує, що на цьому етапі розвитку ядерна енергетика України має великий потенціал, у який входять експлуатація, власний сировинний комплекс, наукова та проектні складові, будівельно-монтажні ресурси, розвинена інфраструктура для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами [7, с. 3]. Очевидно українській стороні варто продовжувати співпрацю щодо розвитку наукової та проектної

складової для підтримання в належному стані наявної інфраструктури, призначеної для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, поставити за мету досягти нейтралізації негативного впливу радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива на флору й фауну передусім на території своєї країни, а також продовжувати співпрацю по обміну досвідом в сфері демонтажу АЕС.

Ярослав Демченков повідомив, що Енергоатом України нещодавно набув членства Європейського альянсу з чистого водню і Міністерство енергетики України працює над створенням внутрішнього водневого ринку. Ми вже отримуємо допомогу Європейської економічної комісії ООН у підготовці дорожньої карти розвитку водневої енергетики, яку слід представити в січні 2021 року. Наступним кроком стане підготовка концепції водневої енергетики та законодавства, яке потрібно ухвалити для впровадження такого ринку в Україні і його інтеграції в Європейський. Також важливі випробування української газотранспортної системи та її технічної адаптації для транспортування водню. Головна мета на найближчий час для нашої команди – визначити можливість використання після 2025 року наявних магістральних газопроводів та компресорних станцій ГТС України для транспортування відновлюваних газів та суміші природного газу з воднем [7, с. 3]. Очевидно, що такий проект є надто ризикованим і не вигідним для України і країн Євросоюзу в умовах загострення світової економічної кризи та перспективи перетворення України в країну-транзитера водню.

За повідомленням прес-служби оборонного відомства міністр оборони України Андрій Таран в інтерв'ю турецьким медіа Anadolu та Demirogen заявив: «Підготовка Росією до розміщення ядерної зброї у Криму становить серйозну небезпеку для всієї Європи та

цивілізованого світу. Спроба Російської Федерації встановити домінування в Чорноморському басейні – велика загроза економіці України, Туреччини та інших європейських країн». Не менш небезпечними є спроби дестабілізації ситуації в регіоні, зумисне перешкоджання Росією вільному судноплавству в Керченській протоці, спроби Росії придушувати комунікації засобами радіоелектронної боротьби, які перешкоджають навігації повітряних суден і свободі судноплавства в Чорному морі. Цю занепокоєність поділяють інші країни регіону, зокрема Румунія [8, с. 1].

За повідомленням пресслужби РНБО Національний координаційний центр кібербезпеки при РНБО зафіксував спроби поширення шкідливих документів через систему електронної взаємодії органів виконавчої влади. Метою атаки було масове зараження інформаційних ресурсів держорганів. «Шкідливі документи містили макрос, який під час відкриття файлів, приховано завантажував програму для віддаленого управління комп'ютером. Спроби та засоби реалізації цієї кібератаки дають змогу пов'язати її з одним із хакерських шпигунських угруповань Російської Федерації». Наймасштабнішими атаками такого типу стали NotPetya, спрямована на пошкодження української інфраструктури 2017 року, і Solorigate – кібершпигунська операція Росії 2020 – 2021 років, яку розслідують у США, повідомляє УНІАН. Із 18 лютого фіксують масові DDoS-атаки на український інтернет-сегмент, переважно на веб-сайти сектору безпеки і оборони. Встановлено, що джерелом цих скоординованих атак були IP-адреси, які належать певним російським мережам обміну трафіком [9, с. 1].

В січні 2021-го року Європарламент ухвалив дві резолюції, в яких засудив агресивну політику Росії щодо України та окупацію частин України й Грузії російськими військами. У резолюції щодо спільної

безпекової політики ЄС у 2020 році йдеться, що Європарламент занепокоєний тим, що великі частини України та Грузії окуповано військами РФ з порушенням міжнародного права. Євродепутати занепокоєні присутністю військ РФ у Молдові й тим, що Росія надалі дестабілізує мир і безпеку в регіоні. У резолюції підтверджено відданість незалежності й суверенітету і територіальної цілісності України та всіх інших країн «Східного партнерства», інформує УНІАН. Друга ухвалена резолюція, де згадано Україну, присвячена імплементації спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС у 2020 році. В ній Європарламент висловив занепокоєння поширенням гарячих зон конфлікту в сусідніх з ЄС країнах, замороженими конфліктами та продовженням де-факто окупації Російською Федерацією територій, які належать суверенним державам. Євродепутати засудили агресивну політику РФ щодо України, її негативну роль у кількох заморожених конфліктах, тиск на деяких із сусідів ЄС на додачу до порушення нею прав кримських татар, блокаду Азовського моря, захоплення українських газових родовищ у Чорному морі та порушення територіальної цілісності Грузії і Молдови. Європарламент підтвердив відданість політиці невизнання анексії Криму та закликав Росію взяти на себе відповідальність і вплинути на бойовиків, цілковито втілити свої зобов'язання за підписаними нею Мінськими угодами [10, с. 2].

10 лютого Європарламент прийняв резолюцію стосовно виконання Україною угоди про асоціацію. Одним із критичних зауважень українських владних структур було їхнє небажання замінити функціонування на території країни сайта «Миротворець». Цей «блеклист» поширює дані про людей, які, за їхніми відомостями і на особисту думку його авторів, якимось причетні до «незаконної терористичної чи іншої» діяльності на Донбасі. Однак цей сайт далеко

не єдиний, який поширює особисті дані про журналістів, громадських діячів і, навіть народних депутатів. «Миротворець» - перший, але далеко не єдиний ресурс, який накопичує і поширює бази із персональними даними українських громадян і не тільки. Офіційно владні структури заперечують співробітництво з такими базами, однак фігуранти скаржаться на вибіркове відношення. Є факти використання цих даних в банківській системі для «фінансового тероризму» і «шахрайства».

Станом на 17.02.2021 хостинг сайта «Миротворець» розташований в США (Сан-Франциско, Каліфорнія). «Саме тому закрити сайт – досить складне завдання», – вважає юрист Ростислав Кравець. Станом на 2016 рік його власником значилась Оксана Тинько (адреса реєстрації – в Тайланді), а також на Тинько були зареєстровані зеркала сайта. І сюрприз: як установив харківський юрист Олексій Романов, на неї ж, судячи із відкритих даних, виявився зареєстрованим домен сайта «Армия Новоросии», що можна було б назвати прямим підтвердженням тезису колишнього помічника омбудсмена Михайла Чаплиги про «ляльководів» [11, с. 4].

Суд в Харкові зобов'язав інтернет-провайдерів закрити доступ до Telegram-каналів, підозрюваних в зв'язках із РФ, - «Резидент», «Легитимный», «Картель» и «Сплетница», які за інформацією СБУ, використовувались для дестабілізації ситуації в Україні. Проте, «Київстар» і «Укртелеком» поки що не вбачають технічної можливості обмеження доступу до конкретних Telegram-каналів. Згідно інформації Property Times, ініціативи позивача співпадають із ініціативами засновника компанії Spang Capital Олександра Пана.

Національна комісія, яка здійснює державне регулювання в сфері зв'язку і інформатизації (НКРСУ) поінформувала провайдерів про рішення Голосіївського районного суду Києва: «Накласти арешт на

майнові права інтелектуальної власності, які виникають у користувачів сітки Інтернет при використанні веб-ресурсів (...), шляхом зобов'язання інтернет-провайдерів телекомунікацій, перелік яких міститься на офіційному сайті НКРСУ, закрити до них доступ». Основа – ознаки здійснення кримінального злочину, передбаченого ч. 3 ст. 190 Кримінального кодексу (шахрайство). Всього в Україні заблокують 425 інтернет-сайтів [12, с. 2].

Кіберспеціалісти СБУ заблокували діяльність транснаціональної злочинного хакерського угруповання, яке завдало на 80 млн. дол. США збитків 150-ти компаніям в Європі і США. Спецоперація проводилась в рамках міжнародного співробітництва із США і Францією. Правоохоронці виявили, що з вересня 2020 року на території України діяла група осіб, яка використовувала програмне забезпечення Egregor. СБУ уже звернулось до правоохоронних органів іноземних держав, які володіють інформацією про потерпілі компанії [13, с. 2].

В лютому 2021 року після зустрічі Президента України Володимира Зеленського із спадкоємним принцом Абу-Дабі, заступником Верховного головнокомандувача збройних сил ОАЕ шейхом Мухаммадом Ібн Заїдом Аль Нагаяном було підписано великий пакет двосторонніх угод, зокрема було зазначено, що обидві країни мають потенціал, щоб у найближчі п'ять років збільшити товарообіг у кілька разів. Щодо питання продовольчої безпеки Володимир Зеленський зауважив, що існують усі можливості для інтенсифікації агроінвестицій в Україну та зростання експорту української аграрної продукції в десять разів.

Мухаммад Заїд Аль Нагаян дав своїй команді доручення збільшити товарообіг та інвестиції в агроспівпраці з Україною в 10 разів за кілька років, тобто довести до 2 мільярдів дол. США. За

інформацією Офісу Президента учасники зустрічі обговорили питання співпраці в галузях енергетики та інфраструктури, військово-технічну, науково-технічну співпрацю, взаємодію в сегменті штучного інтелекту та спільного дослідження космосу, домовились про подальшу співпрацю у протидії поширенню коронавірусу.

Українська делегація підписала з ОАЕ меморандум та контракти обсягом на понад 3 мільярди доларів США. Зокрема, підписано угоди між Укроборонпромом, Tawazun Economic Council та EDGE Group про розширення військово-технічної співпраці на загальну суму понад мільярд доларів США з метою обміну та розвитку передових технологій [14, с. 2]. Для збільшення двосторонніх вигід від торговельно-економічної та інвестиційної співпраці завданням українського уряду і Національного банку очевидно має стати вдосконалення фіскальної та монетарної політики для покращення інвестиційного клімату в країні і зміцнення гривні в кілька разів для вирівнювання паритету купівельної спроможності національної валюти України відносно валют країн з якими здійснюються торговельні і валютні операції.

За повідомленням Державної служби зайнятості за січень-вересень 2020-го року за кордоном офіційно працевлаштувалися 61,9 тис. українських громадян. 12,3 тис. осіб легально покинули територію країни для працевлаштування на офіційній основі на Кіпрі, 4,7 тис. осіб – у Польщі, 1,9 тис. осіб – в Ліберії, по 1,8 тис. осіб – в Панамі і Маршалових Островах і всього 88 осіб – в Російській Федерації. Президент Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування Василь Воскобойник в коментарії «Вестям» розкритикував дані Центру зайнятості, стверджуючи, що «Кіпр – це не місце для працевлаштування звичайних українців. Там розташовані

офіси крюінгових компаній, котрі працевлаштовують моряків» [15, с. 2].

В першому півріччі 2020-го близько 150 тисяч моряків не могли зійти із суден на берег із-за карантину, який більшість держав ввели в березні. Окрім них ще 150 тисяч моряків не можуть відправитися в плавання і залишаються без можливості працювати за професією. Ці дані озвучені в Міжнародній палаті судноплавства. Генеральний секретар палати Гай Платтен відмітив, що «в певному розумінні це ціла забута армія людей, яких не можна тримати в невизначеному положенні» [16, с. 3].

Панама – одна з найвідоміших офшорних зон Центральної та Південної Америки, Кіпр – Європи, Маршаллові Острови – Тихоокеанського регіону. Республіка Кіпр – острівна держава на сході Середземного моря. Столиця – м. Нікосія. Офіційні мови – грецька, турецька. Загальна площа – 9248 кв. км. Грошова одиниця – кіпрський фунт. З 01.05.2004 р. Республіка Кіпр є членом ЄС. Офіційно територія Республіки Кіпр охоплює 98% території острова Кіпр, решту 2% займають британські військові бази Акротірі й Декелія, а також прилеглі острови. Острів з 1974 року розділений на турецьку і грецьку частини. Турецька частина характеризується надвисоким рівнем оподаткування, яке відлякує від цієї території місцевих та іноземних інвесторів. В міжнародних ділових колах є популярною південна (грецька) частина острова з населенням близько 500 тисяч осіб. Традиційно переважну частину українських інвестицій до РК здійснюють резиденти, що зареєстровані за видами економічної діяльності: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям [2, с. 156, 171-172].

Сучасна боротьба з офшорами, спрямована на обмеження використання традиційних офшорних юрисдикцій, зокрема у випадку

використання агентської схеми («фасадної компанії»), яка дає можливість звільнити компанію від «офшорного іміджу». Найпопулярнішими «фасадними» компаніями (компаніями в неофшорній юрисдикції) в механізмі здійснення діяльності від свого імені, але за дорученням принципала – офшорної компанії IBC – International Business Company, яка створюється між, скажімо, українським експортером (головною компанією, бенефеціаром) та іноземним контрагентом (імпортером-нерезидентом) є «фасадні» компанії з Великобританії та Ірландії. Вони утворюються в країнах, що мають договір про уникнення подвійного оподаткування з країною, в якій планується нарахування податків. Офшорний принципал зобов'язується сплатити агенту комісійні у вигляді відсотків з обороту, однак оподаткуванню підлягає лише комісія (винагорода) агента. Весь прибуток отримує принципал (офшорна компанія) за винятком комісії агента («фасадної» компанії).

Аналогічний принцип функціонування механізму здійснення імпоротної операції за участю офшорних компаній: між українським імпортером та іноземним контрагентом (постачальником) створюється IBC (деколи не одна, а за участю «фасадної» компанії), яка сплачує експортеру реальну вартість продукції та реалізує її в Україну (імпортеру, бенефіціару) за «скорегованою» вартістю.

Власники суден започаткували офшорний бізнес ще тоді, коли британські моряки для прориву морських блокад, ембарго і заборон піднімали на своїх кораблях прапори інших країн, щоб безперешкодно ввійти в порти призначення. Тим самим вони приховували, що є підданими британської корони. Вигоди зміни прапора власники суден використовували під час «сухого закону» в США і незліченних обмежень у мореплаванні в період між Першою і Другою світовими війнами. Панама в 1925 році першою серед країн «зручного прапора»

ввела пільговий режим приписки суден і оподаткування фрахтових операцій. Сьогодні загальноновизнаними гаванями «зручного прапора» є Кіпр, Гібралтар, Ліберія, Антигуа, Багами, Бермуди, Каймани, Мальта, Голландські Антили, Шрі-Ланка тощо. Елементи режиму «зручного прапора» застосовують відкриті судові реєстри Норвегії, Данії, Німеччини, острова Мен, Люксембургу, Канарських островів (Іспанія), Мадейри (Португалія), Кергелену (Франція), Гонконгу, Сінгапуру і Філіппін. Більшість країн «зручного прапора» є також офшорними зонами.

Судновласникам гарантується швидка і спрощена реєстрація іноземних суден як у самій країні «зручного прапора», так і в зарубіжних консульствах на тимчасовій і постійній основі. Судоплавній компанії дозволене тут вільне наймання членів екіпажу з нерезидентів країн прописки суден, але деякі переваги надають під час наймання громадянам країни прописки судна. Головна перевага зареєстрованих тут судноплавних компаній – звільнення від усіх місцевих податків на доходи, отриманих за межами країни реєстрації. Замість податків вони платять помірний реєстраційний і річний збори від водотоннажності та призначення судна. Офшорні зони – один із механізмів оптимізації податків, які передбачають як цілком легальні способи з погляду податкового законодавства, так і адміністративно заборонені й навіть злочинні [2, с. 190-192, с. 175].

Сьогодні жорсткий «Брексіт» і загострення спору навкруг Кіпру (восени 2020-го свої права на весь острів стала пред'являти турецька сторона), спроби Польщі та Угорщини блокувати прийняття бюджету ЄС на наступні сім років (після припинення терміну дії бюджету 2014-2020 31 грудня), який передбачає створення фонду перезапуску економіки ЄС із сумою понад 1,8 трлн.євро, у відповідь на що глава Єврокомісії Урсула Фон дер Ляєн заявила, що цей фонд може бути

створений і без участі Польщі і Угорщини, засвідчує неефективність фіскальної політики Євросоюзу [17, с. 4].

За словами Василя Воскобойника, згідно даних пограничної служби восени 2020-го року із Польщі виїхало і вїхало 229,5 тис. і 238,8 тис. наших співвітчизників відповідно. Він також дивним чином повідомив про дефіцит робочої сили в Польщі: «На даний час українських працівників все ще не вистачає в таких галузях, як харчова промисловість, логістика і виробництво, а також автомобільна галузь» [15, с. 2].

В Чехії 2020-го поліція в справах іноземців виявила 7093 громадян інших країн, які знаходились на території Чехії незаконно (на 25% більше, ніж в 2019 році). «На цю кількість сильно вплинули мігранти, затримані за порушення правил Міністерства охорони здоров'я, які обмежують перебування іноземців у зв'язку із поширенням Covid-19», – заявив глава поліції в справах іноземців Мілан Майер по Чеському радію. Він пояснив, що ці люди, які приїхали в країну легально, не повернулись вчасно на батьківщину після закінчення дозволу на перебування. Більше всього мігрантів було затримано в Празі. Найчастіше поліція затримувала громадян України, Молдови і Грузії [18, с. 2].

Станом на листопад 2020-го ситуація із призначенням послів України стала чи не найгіршою за роки незалежності внаслідок хронічної недостачі бюджетних коштів. Не заповнені 20 вакансій послів в різних країнах із майже 80 посольств. Іноді немає необхідності в призначенні посла по причині «взаємності», тоді посольство очолює тимчасово повірений, що серйозно знижує рівень відносин. Причини різні: можливо немає кандидатури, або країни в протистоянні, і тоді не призначення посла є формою протесту. Так, з 2015-го в Україні немає посла в Російській Федерації, і навпаки.

Аналогічна ситуація із посольством в Ірландії, де посла немає з того ж 2015-го, по принципу взаємності, а також в центральноазіатському Узбекистані, де Україна має фінансові інтереси. Вагомою причиною непризначення послів є режим «жорсткої економії» запроваджений в МЗС ще Леонідом Кожарою весною 2013-го, який сьогодні загострюється.

Експерт міжнародних справ, в минулому консульський співробітник Андрій Лещик повідомив: «Зовнішня політика – справа дорога, і оплачується платниками податків. Зарплата посла варіюється залежно від країни, але складає приблизно \$5-6 тисяч. Однак це лише невелика частина трат». Із здобуттям незалежності посольства намагались самостійно окупувати свою діяльність за рахунок збору коштів, а діаспори допомагали дипломатам. А потім, коли почали просити на всі свята, діаспори попросту стомились від таких зборів. Аргентинський консул відразу написав в Київ: «У мене діаспора активна і велика, однак дуже бідна». «Механізми отримання підтримки від українців в країні перебування дійсно існують. І вони різні. Однак обмежене фінансування стримуює в можливостях починаючи з проведення заходів, що популяризують, наприклад, культуру України, і аж до лобістських акцій. Розумний посол, маючи кошти, міг би найняти суспільну організацію і платити їй за те, щоб в необхідний момент вона виступила на стороні України. Саме так діють у нас США», – стверджує експерт-міжнародник Анток Кучухідзе. «Однак, понад усе дипломатичну службу підриває системна криза, пов'язана по-перше, із зміною поколінь, і, по-друге, з утвореною в МЗС клановою системою» – зауважує Андрій Бузаров. «Скоріш за все, біда в тому, що в Україні банально немає спеціалістів по країнах. І поки конкретна пропозиція кандидатури дійде до президента, внутрі

МЗС відбувається жахлива/злочинна «підклимна» боротьба», - вважає Кучухідзе [19, с. 4].

Використавши дані проекту «Оцінка чисельності наявного населення України 2020» Інституту демографії соціологічних досліджень ім. М.В. Птухи, а також представників Кабінету Міністрів України, Державної служби статистики України, НТУУ «КПІ» і приватного бізнесу, включаючи мобільних операторів, Кабінет Міністрів України представив результати «перепису» населення України з допомогою сучасних технологій. Дані про населення, які оприлюднив Кабмін, оснований на альтернативній методиці підрахунку, отриманими з використанням трьох різних методів. Як роз'яснив міністр КМУ Дмитро Дубілет, який є ідеологом проекту, «Максимальна різниця між даними, отриманими з використанням трьох різних методів, склали лише 2,86%». Проте до статусу осіб, старших працездатного віку, учасники альтернативного «перепису» населення України від 2020 року віднесли осіб старше 65 років, що суперечить як вітчизняному законодавству, так і нормативно-правовій базі Міжнародної організації праці.

За даними ДССУ, в Україні проживає близько 42 млн. осіб. Згідно оприлюднених даних в Кабміні, чисельність наявного населення України складає 37,3 млн. осіб. Отже, за два десятиліття населення України скоротилось на 11,2 млн. осіб (що співставимо з населенням Фінляндії і Норвегії разом узятих). Згідно розрахунків населення окупованих територій Криму і Донбасу виявилось втраченим для України. Проте в уряді поки що виступають проти проведення традиційного перепису населення і настоюють на використанні нових технологій. Причина очевидна – за приблизними підрахунками на «аудит» населення потрібно не менше 2 млрд.грн.» В Інституті демографії і соціальних досліджень зауважують: уникнути

традиційного перепису все одно не вийде, оскільки цифри нічого не говорять про структуру населення [20, с. 1, 6].

Структура населення значною мірою залежить від економічної політики уряду. Від структури населення залежить продуктивність праці в країні, структура виробництва, яка в свою чергу залежить від доходів населення країни, співвідношення в доходах бідних і багатих, від податкової та соціальної політики держави, взаємозв'язку фіскальної та монетарної політики держави.

В Україні фінансовий результат (сальдо) до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях у 2019 році становив 664849,8 млн. грн. (23,16% ВВП). 74% підприємств одержали прибуток 933160,0 млн. грн. (32,51% ВВП). 26% підприємств одержали збиток 268310,2 млн. грн. (мінус 9,35% ВВП). Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності *промисловості* за січень-вересень 2020 року в Україні без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях становив мінус 44856,9 млн. грн (мінус 1,56% ВВП). 63,1% підприємств одержали 119698,8 млн. грн. прибутків (4,17% ВВП), 36,9% підприємств одержали 164555,7 млн. грн. збитків (мінус 5,73% ВВП) [21].

В Україні 2020-го року відбувся максимальний приріст мінімальної заробітної плати – до 4830 грн з 1.01.2021 р. Однак, внаслідок безпрецедентного зниження курсу гривні, в перерахунку на долари США мінімальна заробітна плата в країні залишається однією з найнижчих в світі. Згідно дослідження Picodi.com, яке проводилось

серед 56 країн, і для розрахунку використало рівень мінімальної заробітної плати *після оподаткування*, до топ-5 країн із максимальним приростом від початку 2020-го року увійшли Україна – на 27% (стала \$171); Турція – на 21,6% (\$359); Албанія – на 15,4% (\$257); Латвія – на 14,2% (\$498); Аргентина – на 13,8% (\$214). В Німеччині мінімальна заробітна плата зросла на 1,5%, в Польщі на 9,8%, в Білорусії – на 6,7%. Найвищий рівень мінімальної зарплати зафіксований в Люксембурзі – \$2441 (зростання від початку року – 2,4%); Австралії – \$2081 (1,2%); Ірландії – \$1895 (1%); Нідерландах – \$1881 (5,6%); Новій Зеландії – \$1877 (8,1%). В Казахстані мінімальна заробітна плата упродовж 2019-го і 2020-го років не змінилась, однак, із-за підвищення податкових ставок працівники стали отримувати менше - 88\$, і 2-й рік підряд країна займає останнє місце в рейтингу.

Найвигідніше співвідношення цін на продукти і мінімальної зарплати відмічено в Англії, Ірландії і Австрії – від 7 до 7,6%. Україна в цьому рейтингу з результатом 35,7% зайняла 40-ве місце. В Узбекистані і Нігерії мінімальної заробітної плати не вистачає навіть на найскромніший набір товарів [22, с. 2].

За даними Світового банку найзаможніші люди нашої планети живуть у Макао. Це автономний регіон на південному узбережжі, колишня колонія Португалії. На одного жителя Макао припадає на рік 129103 дол США ВВП. Макао, населення якого не перевищує мільйона осіб, є центром міжнародної торгівлі з добре розвинутим туристичним і гральним бізнесом. Цей китайський регіон відомий як «податковий рай». У Люксембурзі цей показник становить 121293 дол. США, у Сінгапурі – 101376 дол. США, у Катарі – 96491, в Ірландії – 88241 дол. США [23, с. 5].

За повідомленням The Guardian, столиця Великобританії стала містом із найвищою концентрацією доларових мільйонерів (874354) і

в світі за кількістю сімей в країні, які живуть в бідності. За даними Міністерства праці і пенсій Великобританії, 28% жителів столиці входять в категорію «бідняків», порівняно із 22% в середньому по країні. Кожний десятий житель британської столиці є доларовим мільйонером. На другому місці в рейтингу – Нью-Йорк, в якому живуть 820 тис. осіб із статком понад 1 млн. [24, с. 3]. Нью-Йорк – місто, яке на даний час масово покидає значна частка його жителів.

Як повідомив экс-прем'єр-міністр України Анатолій Кінах, за даними ООН, – офіційно! – близько 60% українців живуть нижче межі бідності. А в ЄС в 2020 році оприлюднено офіційну інформацію, що серед усіх країн Європи за рівнем реальних доходів і платоспроможності українці знаходяться на останньому місці в Європі серед 47 держав. На виході маємо численні кризи, зокрема, платіжний. За офіційними даними, до 1 січня 2021 року українці заборгували за послуги ЖКГ, включаючи електроенергію і природний газ, близько 75 млрд. грн – це астрономічна сума (на 1 грудня 2020-го було 60,5 млрд. грн). Темпи зростають, і це створює проблеми, в т. ч. колапс системи ЖКГ. На сьогоднішній день цінову політику необхідно формувати у комплексі, з урахуванням реальних показників собівартості в тарифах, тобто яка ціна українського природного газу і за якими цінами ми купуємо в «Нафтогазу» - вважає Анатолій Кінах [25, с. 6].

В Україні почастишали випадки крадіжок грошей з банківських рахунків українських громадян. Клієнти скаржаться, що із їхніх вкладів зненацька починають зникати круглі суми, часто в іноземній валюті. Бувають випадки, що тільки при візиті в банк, людина випадково дізнається, що депозит був закритий ще півроку тому, а кошти забрані сторонньою особою. Жертвами найчастіше стають клієнти топових банків країни, які мають валютні заощадження. В державному

Приватбанку сукупний розмір збитків, які проходять в кримінальній справі складають 1,3 млн. грн [26, с. 8]. 2020-го року кіберзлочинці привласнили дещо більше чверті мільярда гривень довірливих українців [27, с. 2].

Американський стартап Verkada зазнав масової атаки комп'ютерних злочинців, внаслідок чого зловмисники отримали доступ до 150 тис. камер відеоспостереження, які встановлені у відділеннях поліції, лікарнях, школах і тюрмах. На заводах компанії-виробника електромобілів Ілона Маска – на заводах Tesla – хакери зламали 222 відеокамери. За повідомленням агентства Bloomberg, метою атаки була демонстрація легкості отримання несанкціонованого доступу до спостереження за громадянами. В причетності до атаки підозрюють міжнародне об'єднання хакерів під назвою «Продвинутая устойчивая угроза 69420» (Advanced Persistent Threat 69420). Зламани камери в основному знаходились на території США. До виявленої кількості зламаного обладнання потрапили і камери із Лондона [28, с. 2]. У відповідь Ілон Маск анонсував створення міста в Техасі, яке назвуть Зіркова база. За даними Bloomberg, мова йде про перейменування техаського села Бока-Чіка, де знаходиться космодром корпорації SpaceX, хоча відповідного запиту щодо перейменування згідно місцевих законів, до судді округу Камерун Едді Тревіно поки-що не надходило. Про переїзд Маска із Кремнівої долини в Техас повідомлялось в грудні 2020-го. На початку грудня Маск виставив на продаж свою нерухомість в Каліфорнії. Він заявив, що «майно тягне вниз» [29, с. 2].

В контексті наших умов і зобов'язань української держави в напрямі МВФ і ЄС – не можна діяти, як зараз, коли реальна заробітна плата в 3-4 рази нижча, ніж у Польщі, у 8-9 разів нижча, ніж в

Німеччині, але ми постійно артикулюємо необхідність високих «ринкових» цін і тарифів – застерігає Анатолій Кінах.

Екс-топ-менеджер «Нафтогазу» Юрій Вітренко показав в декларації за 2019 рік зарплату по основному місцю праці 53,25 млн. грн (4,6 млн. грн в місяць або понад \$180 тис. в місяць) (2,59% від фонду оплати праці найманих працівників в структурі ВНД України). Окрім того 2,23 млн. грн він отримав як очільник спостережної ради «Укрнафти». Згідно декларації у Вітренко (який багато років отримував велику зарплату і грандіозні бонуси за перемогу в суді над Газпромом) і має досвід роботи в інвестиційній діяльності, немає ніяких заощаджень – ні готівкою, ні на рахунках у банках [30, с. 2].

Валовий національний дохід України згідно зведених національних рахунків за три квартали 2020 року перевищував валовий внутрішній продукт на 1,7% (на 48241 млн. грн.) / за I-ий квартал – на 1,2%, за II-ий – на 2,5%, за III-ій – на 1,4%. Дефіцит рахунку товарів і послуг платіжного балансу України дорівнював 23871 млн. грн. за три квартали 2020 року (0,38% від ВВП). За окреслений період 2020 року зміни в активах рахунку капіталу дорівнювали мінус 131044 млн. грн. (мінус 4,57% від ВВП). Валове нагромадження основного капіталу за окреслений період становило 360412 млн. грн. (12,56% від ВВП), придбання за виключенням вибуття цінностей – 1072 млн. грн. (0,04% від ВВП), чисте кредитування (+), чисте запозичення (-) становило 91175 млн. грн. (3,18% від ВВП). *Зміни в зобов'язаннях і чистому багатстві за рахунок заощадження та капітальних трансфертів за три квартали 2020 року в Україні сформувались на рівні мінус 131044 млн. грн. (мінус 4,57% від ВВП) [21].*

Баланс товарів і послуг рахунку поточних операцій платіжного балансу України за 2020 рік дорівнював мінус 1780 млн. дол. США

внаслідок перевищення імпорту товарів над експортом товарів. Експорт послуг традиційно перевищує імпорт послуг. *Баланс первинних доходів* дорівнював 4252 млн. дол. США внаслідок перевищення надходжень над виплатами в 1,5 раза, в основному завдяки надходженням від оплати праці, які дорівнювали 11 608 млн. дол. США (виплати оплати праці дорівнювали – 21 млн. дол. США). Баланс доходів від інвестицій статті балансу первинних доходів дорівнював мінус 7 335 млн. дол. США внаслідок значного перевищення виплат (7 775 млн. дол. США) над надходженнями (440 млн. дол. США), у т. ч. реінвестовані доходи від інвестиційних вкладень за підсумками 2020-го дорівнювали мінус 1321 млн. дол. США. *Баланс вторинних доходів* сформувався на рівні 3762 млн. дол. США оскільки надходження дорівнювали 5 319 млн. дол. США, а виплати – 1557 млн. дол. США.

Внаслідок чистого кредитування *за рахунком операцій з капіталом*, яке сформувалось за підсумками 2020-го в розмірі 6 221 млн. дол. США та підсумкового балансу рахунку поточних операцій 6 224 млн. дол. США, рахунок операцій з капіталом збалансований на рівні мінус 3 млн. дол. США.

Фінансовий рахунок збалансований на рівні 4 221 млн. дол. США. Сальдо статті прями інвестиції сформувалось на рівні 950 млн. дол. США, портфельних інвестицій на рівні 829 млн. дол. США, сальдо похідних фінансових інструментів становило 329 млн. дол. США завдяки змінам надходжень за статтею пасиви від боргових зобов'язань на суму мінус 329 млн. дол. США до державного сектору економіки країни, сальдо статті інші інвестиції сформувалось на рівні 3039 млн. дол. США внаслідок перевищення надходжень за активними операціями – 6 335 млн. дол. США над збільшенням зобов'язань за пасивними операціями – 3 296 млн. дол. США.

Зведений баланс за підсумком 2020 року становив 1990 млн. дол. США (з урахування помилок та упущень на суму 916 млн. дол. США) як результат позитивного сальдо рахунку поточних операцій, негативного сальдо рахунку операцій з капіталом – 3 млн. дол. США і позитивного сальдо фінансового рахунку (6 224 млн. дол. США – 3 млн. дол. США – 4231 млн. дол. США). Резервні та пов'язані статті за підсумком року сформувались на рівні 1990 дол. США, із них – резервні активи – 2965 млн. дол. США, кредити МВФ – 975 млн. дол.

За офіційними даними Національного банку України валовий зовнішній борг України в IV кварталі 2020 року зріс на 3.5 млрд. дол. США – з 125.7 млрд. дол. США. Відносно ВВП борг збільшився з 79% до 81,2% на кінець 2020 року.

В доларовому еквіваленті приватні грошові перекази в Україну у 2020 році збільшились порівняно із приватними грошовими переказами за 2019 рік від 11921 млн. дол. США до 12121 дол. США [31].

В кінці січня 2021 року між Міністерством фінансів України, регіональним менеджером МФК по Україні, Білорусі та Молдові і Укргазбанком підписано кредитну угоду на 30 мільйонів євро, яка, як сподівається українська сторона, повинна створити умови трансформації банку. Міністр фінансів України зауважив, що вихід держави з капіталу Укргазбанку – одне із завдань міністерства фінансів у межах реалізації стратегії реформування державного банківського сектору. Крім того – реалізація даної трансакції означає виконання одного із зобов'язань України в межах спільної з МВФ програми Stand-by [32].

Висновки. Згідно коментаря НБУ щодо зміни реального ВВП у 2020 році від 24.03.2021 упродовж 2020 року реальний ВВП України скоротився на 4% у річному вимірі після зростання на 3,2% у 2019

році. Фактичний показник ВВП практично відповідав оцінці НБУ, опублікованій в інфляційному звіті за січень 2021 року (4,4%). Ключовим фактором падіння ВВП 2020-го було скорочення інвестицій, зменшення валового нагромадження основного капіталу (24,4% р/р) майже у всіх видах діяльності. У розрізі видів діяльності у 2020 році погіршилися показники більшості галузей економіки.

Облікова ставка НБУ на кінець травня 2020-го встановлена на рівні 8%, з кінця червня по 04.03.2021 – на рівні 6%, від 05.03.2021 – 6,5% річних. Середньозважена ставка за усіма інструментами становила на кінець травня 2020-го 8,0%, червня – 6,4%, липня-серпня – 6,0%, вересня-жовтня – 6,2%, листопада 2020-го – січня 2021-го – 6,1% [33, с. 4].

У січні 2021 року в Україні процентні ставки за новими кредитами для нефінансових корпорацій становили 8,84% річних (у гривнях – 9,36%, в дол. США – 4,31%, в євро – 4,62%), для домогосподарств – 30,32% річних (у гривнях – 30,35%, в дол. США – 20,68%, в євро – 12,86%). Процентні ставки за новими депозитами для нефінансових корпорацій становили – 3,66% річних (у гривнях – 3,74%, в дол. США – 1,14%, в євро – 1,35%), для домогосподарств – 5,49% річних (у гривнях – 7,72%, в дол. США – 1,23%, в євро – 0,83%). Банківською системою визначилась маржа – різниця між процентною ставкою за кредитами і процентною ставкою за наданими депозитами, як мінімальний прибуток банку, для нефінансових корпорацій у січні 2021 року на рівні 5,18% річних, у т.ч. у гривнях – 5,62%, у дол. США – 3,17%, в євро – 3,27%; для домогосподарств на рівні 26,66% річних, у т.ч. у гривнях – 22,63%, у дол. США – 3,08%, в євро – 3,79% [33, с. 10].

Встановлений Національним банком України офіційний курс гривні до долара США за 2020 рік відносно 2019 року знизився на мінус 4,3%, до євро – на мінус 6,3%, до китайського юаня женьміньбі

– на мінус 4,4% [31]. За даними Держстату, у 2020 році найбільшу частку в географічній структурі як експорту так і імпорту товарів, у розрізі країн, займав Китай (14,5% та 15,4% відповідно). Експорт товарів до Китаю за підсумками 2020 року збільшився майже у 2 рази [34, с. 8-9], що не вигідно Україні, однак вигідно Китаю внаслідок зниження курсу гривні до національної валюти Китаю і порушення паритету купівельної спроможності валюти не на користь України. Це ж стосується і експортно-імпортних операцій з країнами ЄС та США. Частка країн ЄС у загальному експорті у 2020-му році зменшилася і становила 33,8% (2021 рік – 37,1%). Позики в євро і доларах США стають для України все більш дорогими. Із зростанням ступеню ризику, внаслідок зменшення попиту на гривню і збільшення попиту на євро і дол. США українською стороною розширення зовнішньо-економічних відносин для України стає все більш не вигідним. Підвищення облікової ставки НБУ вперше за два з половиною роки рішенням Департаменту НБУ з монетарної політики від 05.03.2021 до 6,5% підвищує ризику кредитування для реального сектора економіки країни, так і для національної банківської системи. Для виходу країни із подвійної пастки ліквідності необхідно посилити внутрішню і зовнішню протекціоністську політику держави в напрямку заохочення підвищення рівня планових внутрішніх приватних інвестицій і внутрішнього приватного споживання шляхом стимулювальної бюджетно-податкової політики держави. Зниження середньої ставки оподаткування для підприємницького сектора економіки до 1/3 частки прибутку, зниження середньої ставки на споживання (ПДВ і акцизні збори), зменшення кількості податків і зборів стимулюватиме виведенню економіки із тіні, підвищенню внутрішніх приватних інвестиційних видатків, надходжень до державного бюджету. Стимулювальна бюджетно-податкова політика, яка призводить до

зростання процентної ставки у випадку довготривалого збільшення видатків держави за рахунок внутрішніх і зовнішніх позик, що спричиняє «ефект витіснення» внутрішніх приватних інвестиційних і споживчих видатків є неефективною, оскільки посилює невигоди в сфері зовнішньоекономічних відносин, національна валюта знецінюється, девальвація порушує паритет купівельної спроможності валюти не на користь країни, посилюється нерівність у розподілі доходів, соціальна і політична нестабільність, зменшується середня тривалість життя, що погіршує склад трудових ресурсів, зменшується частка інвестицій в реальний сектор економіки країни, відбувається відплив капіталу, зменшується частка інвестицій у ВВП, погіршується якісний склад трудових ресурсів із-за еміграції і погіршення умов для здобуття освіти, розвитку науки, зменшується величина середнього доходу на душу населення, зменшується чисте багатство країни. Для виходу економіки країни з депресії економічна політика уряду спрямовується на знецінення національної валюти – ревальвацію.

Література:

1. Стоколос В. (2020). Германия без Меркель и турбулентность на Дальнем востоке. Что ждет мир в 2021 году. Вести. Всеукраинский выпуск (23.12.2020), №195, с. 6-7.
2. С.В. Князь, Н.І. Георгіаді, О.Ю. Григор'єв, К.О. Дзюбіна, О.В. Князь, В.В. Лакіза (2013). Міжнародні фінанси: навч.посібник. О.Є. Кузьмін (Ред.) (с.с. 154, 132-133, 156, 171-172. – 364 с.). Львів: Видавництво Львівської політехніки
3. Власенко В. (2021). Геополітика. Новий шанс для Америки і світу. Урядовий кур'єр (22.01.2021), №14, с. 1-2.

4. Новости мира. Первый день Байдена: овальный кабинет по-новому и проблема тренажера. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (22.01.2021), с. 3.
5. Крамарчук О. (2020). Німеччина не відмовиться від «Північного потоку-2». Урядовий кур'єр (30.12.2020), №253, с. 3.
6. Стоколос Владислав. Конец эпохи железной ффрау. Что ждет Европу без Меркель. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (18.02.2021), №029, с. 4
7. Актуальне інтерв'ю. Куц Л. Заступник міністра енергетики з питань європейської інтеграції Ярослав Демченков: «Енергетика має адаптуватися до кліматичних змін». (2020). Урядовий кур'єр (22.12.2020), № 249, с. 3.
8. Ядерна зброя і Крим – несумісні. (2020). Урядовий кур'єр (19.12.2020), № 248, с. 1.
9. Ворожі хакери отримують відсіч. Гібридна війна. (2021). Урядовий кур'єр (25.02.2021), №38, с. 1.
10. Відділ новин «Урядового кур'єра». Росія залишається агресором та окупантом. (2021). Урядовий кур'єр (22.01.2021), № 14, с. 2].
11. Козуб Тарас. Кто там следующий во «враги народа». (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (18.02.2021), №029, с. 4
12. Новости Украины. Заблокируют 425 сайтов и четыре Telegram-канала. В Украине большая чистка интернета. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (26.02.2021), №035, с. 2.
13. Украинский «зловред» Egregor нанёс 150 компаниям убытков на \$80 млн.дол. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (19.02.2021), № 30, с. 2.
14. Відділ новин «Урядового кур'єра». Наша країна та ОАЕ перезавантажують відносини. (2021). Урядовий кур'єр (16.02.2021), №31, с. 2.

15. Кипр стал популярным среди украинцев, желающих работать за границей. (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (22.12.2020), №194, с. 2.
16. Новости мира. «Забыли об армии». 150 тысяч моряков застряли из-за карантина. (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (9.06.2020), №057, с. 3.
17. Джерело: Козуб Т. Вперед, в 30-е. (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (21.11.2020), №193, с. 4
18. Кратко. Отчет. Среди нелегалов в Чехии больше всего украинцев. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (8.02.2021), №21, с. 2.
19. Политика. ЗЕ боится дипломатов Порошенко: почему не назначаются послы. Текст: Тарас Козуб. (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (5.11.2020), №161, с.4.
20. Дранник А. Куда делись 11 млн. украинцев. «Умирает в два раза больше, чем рождается». (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (9.01.2020), №10, с. 1, 6.
21. Джерело: Державна служба статистики України. Національні рахунки. <<http://ukrstat.gov.ua>.
22. Украина возглавила мировой рейтинг роста минималки, но по ее размеру оказалась в конце. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (19.01.2021), №007, с. 2.
23. Найзаможніші живуть у Макао. Колишню португальську колонію називають «китайським Лас-Вегасом». (2021). Високий замок (29-31.01.2021), № 8, с.5.
24. Новости мира. Назван город, где живет больше всего миллионеров. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (26.02.2021), №035, с. 3.

25. Общественная экспертиза. Кому и почему украинцы платят баснословную коммуналку. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (4.02.2021), № 019, с. 6
26. Дранник А., Касьянова И. «Из банка украли всё, что я заработала за 20 лет». Вести. Всеукраинский выпуск (22.01.2021), №10, с. 8.
27. Что произошло в Украине и мире. Мошенники в интернете присвоили четверть миллиарда. Самые «модные» схемы. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (10.02.2021), №023, с. 2.
28. Группа хакеров взломала 150 тыс. камер в тюрьмах, больницах и на заводах Tesla. (2021). Вести. Всеукраинский выпуск (11.03.2021), № 043, с. 2.
29. Мир. «Оттуда на Марс»: Илон Маск заявил о создании нового города в Техасе. Вести. Всеукраинский выпуск (4.03.2021), № 39.с.2.
30. Новости Украины. (2020). Вести. Всеукраинский выпуск (22.12.2020), № 194, с. 2.
31. Джерело: Національний банк України <<http://www.bank.gov.ua>.
32. Позитивний сигнал для інвесторів. Капітал. (2021). Урядовий кур'єр (28.01.2021), № 16, с. 1.
33. Джерело: Національний банк України. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Січень 2021 року. 15 с. <<http://www.bank.gov.ua>.
34. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. Урядовий кур'єр (26.02.2021), №39, с. 8-9.

References:

1. Stokolos V. (2020). Germany without Merkel and Turbulence in the Far East. What Awaits the World in 2021. Vesti. All-Ukrainian edition. December, 23, 2020. № 195., P.6-7.

2. Knyaz S. V., Georgiadi N.I., Grygoryev K.O., Dzyubina O.V., & Knyaz V.V. (2013) International Finance O.Y. Kuzmina (Ed.). (pp. 154, 132-133,156, 171-172; 364 P.) Lviv: Lviv Politehnic Publishing House.
3. Vlasenko V. Geopolitics. (2021). A New Chance for America and the World. Uriadovyy Courier. January, 22, 2021. № 14., P.1-2.
4. News of the World. The First Day of Biden: the Oval Office in a New Way and the Problem of the Simulator. (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. January, 22, 2021., P.3.
5. Kramarchuk O. Germany will not Abandon "Nord Stream-2" (2020). Uriadovyy Courier. December, 30, 2020. № 253., P.3.
6. Stokolos V. (2021). End of the Era of the Iron Frau. What Awaits Europe without Merkel. Vesti. All-Ukrainian edition. February, 18, 2021. № 029., P.4.
7. Up to Date Interview. Kushch L. Deputy Minister of Energy of the European Integration Questions Yaroslav Demchenkov: "Energy Should Adapt to Climate change" (2020). Uriadovyy Courier. December, 22, 2020. № 249., P.3.
8. Nuclear Weapons and Crimea are Incompatible // Uriadovyy Courier. – December, 19, 2020. – № 248. – P.1.
9. Enemy Hackers are Repulsed. Hybrid War (2021). Uriadovyy Courier. February, 25, 2021. № 38., P.1.
10. Russia Remains the Aggressor and Occupier. Uriadovyy Courier News Department (2021). Uriadovyy Courier. January, 22, 2021. № 14., P.2.
11. Kozub T. Who is There Next to Become the "Enemy of the People" (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 18, 2021. № 029., P.4.
12. News of Ukraine. They will Block 425 Websites and Four Telegram Channels. There is a Big Cleaning of the Internet in Ukraine (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 26, 2021. № 035., P.2.

13. The Ukrainian "Malware" Egregor Inflicted Losses on 150 Companies for the Amount of \$ 80 Million (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 19, 2021. № 030., P.2.
14. Our Country and the UAE are Resetting Relations. Uriadovyy Courier News Department (2021). Uriadovyy Courier. February, 16, 2021. № 31., P.2.
15. Cyprus has Become Popular among Ukrainians Wishing to Work Abroad (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. December, 22, 2020. № 194., P.2.
16. News of the World. "Forgot about the Army." 150 Thousand Sailors were Stuck Due to Quarantine (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. June, 9, 2020. № 057., P.3.
17. Kozub T. Forward into the 30s (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. November, 21, 2020. № 193., P.4.
18. Briefly. Report. Most of the Illegal Immigrants in the Czech Republic are Ukrainians (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 8, 2021. № 21., P.2.
19. Kozub T. Z is Afraid of Poroshenko's Diplomats: Why Ambassadors are not Appointed (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. November, 5, 2020. № 161., P.4.
20. Dranyk A. Where did 11 Million Ukrainians Vanish? "Twice as Many Die as are Born" (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. January, 24, 2020. № 10., P.1, 6.
21. State Statistics Service of Ukraine. National accounts. – URL: <<http://ukrstat.gov.ua>.
22. Ukraine Topped the World Minimum Wage Growth Rating, but in Terms of Its Size It was at the End (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. January, 19, 2021. № 007., P.2.
23. The Wealthiest Live in Macau. The Former Portuguese Colony is

Called "Chinese" Las Vegas (2021). Vysoky Zamok. January, 29-31, 2021. № 8., P.5.

24. News of the World. The City with the Largest Number of Millionaires has Been Named (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 26, 2021. № 035., P.3.

25. Public Expertise. To Whom and Why do Ukrainians Pay a Fabulous Communal Apartment Fee (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 4, 2021. № 019., P.6.

26. Drannyk A. Kasyanova I. "Everything I Earned in 20 Years Was Stolen from the Bank" (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. January, 22, 2021. № 10., P.8.

27. What Happened in Ukraine and the World. Internet Scammers Embezzled a Quarter of a Billion. The Most "Fashionable" Schemes (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. February, 10, 2021. № 023., P.2.

28. A Group of Hackers Broke into 150 Thousand Cameras in Prisons, Hospitals and Tesla Factories. (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. March, 11, 2021. № 043. P.2.

29. World. "From There to Mars": Elon Musk Announced the Creation of a New City in Texas. (2021). Vesti. All-Ukrainian edition. March, 4, 2021. № 39., P.2.

30. News of Ukraine. (2020). Vesti. All-Ukrainian edition. December, 22, 2020. № 194., P.2.

31. National Bank of Ukraine. URL: <<http://www.bank.gov.ua>.

32. A Positive Signal for Investors. Capital. (2021). Uriadovyy Courier. January, 28, 2021. № 16., P.1.

33. Monetary and Financial Statistics. January 2021. National Bank of Ukraine. URL: <<http://www.bank.gov.ua>.

34. Information of the Ministry of Finance of Ukraine on the Implementation of the State Budget of Ukraine for 2020. (2021). Uriadovyy Courier. February, 26, 2021. № 39., P.8.